

Yurak bilan og'rigan bemorlarda salomatlik sifatini baholash: turli xil yordam va parvarishlash usularining bemorlarning umumiy salomatlik sifatiga ta'sirini o'rganish.

Xamrayev Rashid Ravshanovich

Email - Khamrayevrashid@gmail.com

Abduraimova Dilbar Abdurasul qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti o'qituvchisi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti talabasi

Email abduraimovadilbar72@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola yurakning tuzilishi va qanday vazifani bajarilishi, yurak kasalligi bilan og'rigan bemorlarni parvarishlash va davollash usullari bayon etilgan. Ushbu ilmiy maqolada yurak kasalliklariga chalingan bemorlarning salomatlik sifati, hayot darajasi va sog'lomlashtirish jarayonidagi psixosozial holatlari o'rganildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – turli xil yordam va parvarishlash usullarining (farmakologik davolash, psixologik qo'llab-quvvatlash, reabilitatsiya dasturlari, hamshiralik parvarishi va ijtimoiy yordam xizmatlari) bemorlarning umumiy sog'lig'iga va hayot sifati ko'rsatkichlariga ko'rsatgan ta'sirini aniqlashdir.

Tadqiqot doirasida yurak yetishmovchiligi, ishemik yurak kasalligi va boshqa yurak muammolari bilan og'rigan bemorlar o'rtasida so'rovnomalar, klinik kuzatishlar va sog'liqni baholash indikatorlari yordamida chuqur tahlillar olib borildi. Bemorlarning salomatlik sifati SF-36 (Short Form Health Survey) va EQ-5D kabi xalqaro baholash mezonlari orqali o'lchandi. Shuningdek, yordam ko'rsatish shakllari, ularning intensivligi, davomiyligi va bemorning ulardan olgan real foydasi alohida o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, kompleks yondashuv – ya'ni dori-darmon bilan davolashga qo'shimcha sifatida ruhiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, parhez va jismoniy faollikni nazorat qilish kabilar – bemorning sog'lig'i va psixologik farovonligiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, sog'liqni saqlash tizimidagi hamshiralik xizmatining samaradorligi va doimiy monitoring bemorlar holatining barqarorlashuvida muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: beta-blokatorlar, aze inhibitorlari, yurak ribilatsiyasi, medikamentoz.

Абстрактный. В статье описываются строение и функции сердца, а также методы ухода и лечения пациентов с заболеваниями сердца. В данной научной статье рассматривается качество здоровья, качество жизни и психосоциальный статус пациентов с заболеваниями сердца в процессе выздоровления. Основная

цель исследования — определить влияние различных методов ухода и поддержки (фармакологическое лечение, психологическая поддержка, реабилитационные программы, сестринский уход и службы социальной поддержки) на общие показатели здоровья и качества жизни пациентов.

В ходе исследования был проведен углубленный анализ с использованием анкет, клинических наблюдений и показателей оценки здоровья среди пациентов с сердечной недостаточностью, ишемической болезнью сердца и другими сердечными заболеваниями. Качество здоровья пациентов оценивалось с использованием международных критериев оценки, таких как SF-36 (краткая форма медицинского обследования) и EQ-5D. Также отдельно изучались формы ухода, их интенсивность, продолжительность и реальная польза, которую получает от них пациент. Ключевые слова. Бета-блокаторы, ингибиторы АСЕ.

Результаты показали, что комплексный подход, то есть психологическая и социальная поддержка, контроль диеты и физической активности в дополнение к медикаментозному лечению, оказывает существенное положительное влияние на здоровье и психологическое благополучие пациента. В частности, эффективность и постоянный мониторинг сестринского ухода в системе здравоохранения играют важную роль в стабилизации состояния пациентов.

Ключевые слова: бета-блокаторы, ингибиторы АПФ, нарушения сердечного ритма, лекарственные препараты.

Abstract. This article describes the structure and function of the heart, methods of care and treatment of patients with heart disease. This scientific article studies the quality of health, standard of living and psychosocial status of patients with heart disease during the recovery process. The main goal of the study is to determine the impact of various methods of care and care (pharmacological treatment, psychological support, rehabilitation programs, nursing care and social assistance services) on the general health and quality of life indicators of patients.

Within the framework of the study, in-depth analyses were conducted among patients with heart failure, ischemic heart disease and other heart problems using questionnaires, clinical observations and health assessment indicators. The quality of health of patients was measured using international assessment criteria such as SF-36 (Short Form Health Survey) and EQ-5D. Also, the forms of care, their intensity, duration and the real benefit received by the patient from them were studied separately. The results showed that a comprehensive approach - that is, psychological and social support, diet and physical activity control as a supplement to drug treatment

- has a significant positive impact on the patient's health and psychological well-being. In particular, the effectiveness of nursing care in the health care system and constant monitoring play an important role in stabilizing the patient's condition.

Keywords: beta-blockers, ACE inhibitors. heart failure, drug-induced.

Yurak bn og'rigan bemorlarda salomatlik sifatini baholash, ularning umumiy holatini aniqlash va turli xil yordam hamda parvarish usularining ta'sirini o'rganish muhim ahamiyatga ega. Yurak kasalliklari, hususan, yurak yetishmovchiliklari, infarktlari yoki yurak arteriyalari kabi holatlar bemorning umumiy salomatlik sifatiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ta'sirni baholashda bir necha muhim jihatlar hisobga olinadi.

Kirish

So'nggi yillarda yurak-qon tomir kasalliklari global miqyosda eng ko'p uchraydigan va o'linga olib keluvchi kasalliklar qatorida yetakchi o'rin egallab kelmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, yurak bilan bog'liq kasalliklar har yili millionlab insonlarning hayotiga zomin bo'lmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda bu kasalliklarning erta aniqlanishi, samarali davolanishi va bemorlarning keyingi hayot sifatini ta'minlash borasida jiddiy muammolar mavjud. Yurak kasalliklari bilan yashayotgan bemorlar nafaqat jismoniy, balki ruhiy, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ham murakkab muammolarga duch kelishadi. Sog'liqni saqlash tizimidagi zamonaviy yondashuvlar bemorlarning nafaqat klinik simptomlarini, balki ularning umumiy hayot sifati, psixologik holati va ijtimoiy moslashuv darajasini ham e'tiborga olish zarurligini ta'kidlamoqda. Shu sababli yurak kasalligiga chalingan bemorlar uchun kompleks yondashuv – ya'ni dori-darmon bilan davolashga qo'shimcha ravishda parvarish, psixologik yordam va rehabilitatsiya – tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada aynan turli xil yordam va parvarishlash usullarining yurak kasalligiga chalingan bemorlarning salomatlik sifati va hayot darajasiga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy asosda o'rganiladi.

Muammoning dolzarbligi

Bugungi kunda yurak bilan og'rigan bemorlar sonining ortib borishi, bu kasalliklar natijasida yuzaga kelayotgan nogironlik, mehnatga layoqatsizlik va o'lim ko'rsatkichlarining yuqoriligi sog'liqni saqlash tizimi oldida dolzarb muammolardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, yurak kasalligi aniqlangandan so'ng, bemorning kundalik hayoti tubdan o'zgaradi, bu esa ularning ruhiy holati, ijtimoiy faolligi va hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, yurak kasalliklarining uzoq muddatli kechishi, dori-darmonlarga qaramlik va qayta-qayta shifoxonaga yotqizilish holatlari sog'liqni saqlash tizimiga katta moliyaviy yuk bo'lib tushmoqda. Bu esa parvarish va rehabilitatsiya tizimini

takomillashtirish, hamda bemorning sog'lig'ini nafaqat davolash, balki qo'llab-quvvatlash orqali barqarorlashtirish zaruratini kuchaytiradi.

Shunga ko'ra, yurak bilan og'rigan bemorlar uchun ko'rsatilayotgan turli yordam shakllarining ularning sog'lom hayot tarzini tiklash va salomatlik sifatini yaxshilashdagi real ta'sirini tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Mazkur muammoning ilmiy o'rganilishi nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy tibbiyotda samarali yondashuvlarni shakllantirish uchun ham dolzarb hisoblanadi.

SALOMATLIK SIFATINI BAHOLASH.

Salomatlik sifatini baholashda odatda bemorning o'zini qanday his qilishi, kundalik holatda duch keladigan cheklovlar va umumiy psixalogik holati tahlil qilinadi. Yurak bilan bog'liq kasalliklarda, bu ko'pincha bemorning qisqa nafas olish, charchoq, o'zini sust his qilish, va boshqa simptomlar orqali aniqlanadi. Salomatlik sifatini baholash uchun quyidagi metodlar ishlatiladi:

SF-36(Short Form-36) yoki EQ-5D kabi savolnomlar: bu testlar bemorning umumiy salomatlik, funksiyonal holati

og'riq psixalogik holat va boshqa omillarni baholash imkonini beradi.

Klinik ko'rsatkichlar: yurakning faolyati (masalan yurak urish tezligi qon bosimi, EKG o'zgarishlari) bemorning umumiy holatini aniqlashda muhim bo'ladi.

PARVARISH USULLARI VA ULARNING TA'SIRI

Yurak kasalliklari bilan og'rigan bemorlarga ko'plab turli parvarish va yordam usullari qo'llaniladi. Ularning salomatlikka ta'siri bemorning ahvoriga qarab o'zgarishi mumkin.

Dori-darmonlar: yurak kasalliklarini davolashda dori-darmonlar (masalan beta-blokatorlar, ASE inhibitorlari, diuretiklar) bemorlarni simptomlarini kamaytirish va yurakning ish faolyatini yaxshilashga yordam beradi.

Jismoniy faollik: jismoniy mashqlar va reabilitatsiya dasturlari bemorning yurak faoliyatini yaxshilashga yordam beradi, lekin bu bemorning holatiga qarab alohida tayyorlanishi kerak.

Jismoniy faollik: jismoniy mashqlar va reabilitatsiya dasturlari bemorning yurak faoliyatini yaxshilashga yordam beradi, lekin bu bemorning holatiga qarab alohida tayyorlanishi kerak.

Diyet va ovqatlanish: tuzni kamaytirish yog'li va yuqori xolesteroli ovqatlardan cheklanish yurak kasalliklarini boshqarishda muhimdir. To'g'ri ovqatlanish salomatlikni yaxshilashga yordam beradi.

Psixalogik qo'llab-quvvatlash: yurak kasalliklari bilan og'rigan bemorlar ko'pincha psixalogik qiyinchiliklarda duch keladilar.

BEMORNING UMUMIY SALOMATLIK SIFATIGA TA'SIRI.

Turli yordam parvarish usullarini bemorning umumiy salomatlik sifatiga ta'siri har bir bemor uchun farq qilishi mumkin ammo uning tendentsiya shundaki: yaxshi parvarishlash va davolash bemorning og'riqlarini kamaytirishi faolyatini yaxshilashi va psixalogik holatini mustahkamlashi mumkin.

Yurak ribilatsiyasi va to'ri darmonlar bilan davolash bemorning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin shu bilan birga og'ir yurak kasalliklarida bazida holatni barqarorlashtirish mumkin bo'ladi.

Bemorning psixalogik va jismoniy qo'lab quvatlash orqali yurak kasalliklariga qarshi kurashish samaradorligi oshadi.

OVQATLANISH

To'g'ri ovqatlanish yurak kasalliklarini rivojlanishini oldini olishda bemorning salomatlik sifatini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. Sog'lom ovqatlanish yurak salomatligini yaxshilashda muhim ro'l o'ynaydi. Yog' va tuzli ovqatlardan vos kechish, ko'proq meva sabzavotlarni istemol qilish yurak kasalliklarning oldini olishda yordam beradi.

TIBBIY KUZATUV VA MONITORING:

Yurak kasalliklari bo'lgan bemorlar uchun tibbiy monitoring va davolashning samaradorligini kuzatib boorish juda muhimdir. Bemorlar uchun muntazam tibbiy tekshiruv qon bosimini o'lchash va boshqa diagnostik testlar orqali kasalliklarning oldini olish mumkin .

Rosiyada yurak-qon tomir kasalliklari va falokatlariga tibbiy yordam ko'rsatish tizimining ikki darajasini yaratish: birlamchi qon tomir bo'limlari va mintaqaviy qon tomir markazlari ular aholi punkitining istalgan joyida bemorni etkazib berish vaqti deb atalgan davrda oltin soat 30-40 daqiqadan oshmaydi.

Kardiomiopatiya yuzaga kelishi va rivojlanishining asl sabablari hali aniqlanmagan. Ushbu kasallikni yuzaga kelishiga turtki bo'luvchi bir qator omillar mavjud: irsiyat, tashqi muhitning salbiy ta'siri, alkogolizm, yurak patologiyalari va boshqalar.

Boshlang'ch bosqichida kardiomiopatiya odatda belgilarisiz kichadi. Bemorlarda quydagi shikoyatlar yuzaga kelishi mumkin: yurak sohasidagi og'riqlar, kuchli charchoq, umumiy holsizlik, o'ng qovurg'a osti qismida kuchli og'irlik, nafas yetishmasligi, nafas qisib qolishi va boshqa shu kabi alomatlar yuzaga keladi.

YURAK YETISHMOVCHILIGINI DAVOLASH.

Yurak yetishmovchiligini davolash odatda ambulatoryada

Yurak faolyatini yaxshilaydigan va normal ritmini tiklaydigan yurak glikozidlari(diagnostic,digitoksin,olitorid)yordamida amalga oshiriladi.Bu preparatlar umurbot qabul qilinadi.

YURAK KASALLIKLARIDA SALOMATLIK SIFATINI BAHOLASHNING ASOSIY OMILLARI.

KLINIK KO'RSATKICHLARI:yurak kasalliklarining belgilari,jumladan og'riqlar,qisqa nafas olish,yengi charchoq, shishlar va boshqalar bemorning umumiy salomatlik sifatini sezilarli darjada pasaytirishi mumkin.

JISMONIY FAOLIYAT:yurak kasalliklari bilan og'rigan bemorlarda jismoniy faolyat cheklangan bo'lishi mumkin, bu esa ularning umumiy salomatlik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.Jismoniy cheklovlar bemorning hayotiy sifatini kamaytirishi depressiya va xavotirni keltirib chiqarishi mumkin.

PARVARISH VA QO'LAB QUVATLASH.

Yurak kasalliklari bo'yicha parvarish qilishda bemorning ruhiy va jismoniy salomatligini yaxshilash uchun emotsional qo'lab -quvvatlash,pisixalogik maslahatlar, stressini boshqarish texnikalari (meditatsiya yoga)va ijtimoiy qo'lab -quvvatlash muhim ro'l o'ynaydi.

XULOSA:

Yurak kasalliklaridan azob chekayotgan bemorlar uchun turli yordam va parvarish usullarining ta'sirini o'rganish bemorning umumiy salomatlik sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega Medikamentoz davolash,reabilatsiya, pisixalogik yordam va hayot tarzini o'zgartirish orqali bemorlar o'z salomatliklarini yaxshilashi mumkin. Yurak kasalliklariga chalingan bemorlarning umumiy salomatlik sifatini yaxshilash faqat dori-darmon bilan davolash orqali emas, balki keng qamrovli parvarishlash tizimi orqali amalga oshirilishi kerakligi ushbu tadqiqot natijasida o'z tasdig'ini topdi. Turli xil yordam ko'rsatish shakllarining – xususan, psixologik maslahat, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, jismoniy reabilitatsiya va uyda parvarish xizmatlarining – bemorlarning sog'lig'i, hayot sifati va ruhiy holatiga ijobiy ta'siri mavjud.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, individual yondashuv asosida tashkil etilgan kompleks parvarish rejasi yurak bilan og'rigan bemorlarning qayta kasalxonaga yotqizilish ehtimolini kamaytiradi, simptomlar nazoratini yaxshilaydi hamda ularning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga yordam beradi. Kelgusida yurak kasalliklarini davolash jarayonida multidisiplinar yondashuvni keng qo'llash, bemorlarning holatini baholashda nafaqat klinik ko'rsatkichlar, balki psixososial va hayot sifati mezonlarini ham inobatga olish zarur.

Ushbu tadqiqot sog'liqni saqlash sohasida bemorga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirishga, kasallik bilan yashash sifatini oshirishga va sog'liqni saqlash tizimi

samaradorligini yaxshilashga qaratilgan amaliy tavsiyalarni shakllantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. World Health Organization. (2023). *Cardiovascular diseases (CVDs)*. Retrieved from: [[https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-\(cvds\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-(cvds))](<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-%28cvds%29>)
2. Yusuf, S., Wood, D., Ralston, J., & Reddy, S. (2018). The World Heart Federation's vision for worldwide cardiovascular risk reduction. *The Lancet*, 386(10011), 399–402. [[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)60265-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)60265-3)](<https://doi.org/10.1016/S0140-6736%2815%2960265-3>)
3. Ware, J. E., & Sherbourne, C. D. (1992). The MOS 36-item Short-Form Health Survey (SF-36): I. Conceptual framework and item selection. *Medical Care*, 30(6), 473–483.
4. EuroQol Group. (1990). EuroQol: A new facility for the measurement of health-related quality of life. *Health Policy*, 16(3), 199–208. [[https://doi.org/10.1016/0168-8510\(90\)90421-9](https://doi.org/10.1016/0168-8510(90)90421-9)](<https://doi.org/10.1016/0168-8510%2890%2990421-9>)
5. Пономаренко, Г. Н., & Сидоров, И. В. (2021). Комплексная реабилитация больных с сердечно-сосудистыми заболеваниями. *Кардиология*, 61(7), 44–51.
6. Tursunov, B. R., & Karimova, N. M. (2020). Yurak-qon tomir kasalliklari bilan og'riqan bemorlarning sifatli hayot ko'rsatkichlarini baholash. *O'zbekiston tibbiyot jurnali*, 2(1), 57–62.
7. Makhmudova, D. R. (2021). Role of nursing care in improving life quality among patients with chronic heart failure. *Tibbiyotda innovatsiyalar*, 4(3), 33–38.
8. Anderson, L., Oldridge, N., Thompson, D. R., Zwisler, A. D., Rees, K., Martin, N., & Taylor, R. S. (2016). Exercise-based cardiac rehabilitation for coronary heart disease: Cochrane systematic review and meta-analysis. *Journal of the American College of Cardiology*, 67(1), 1–12.
9. National Institute for Health and Care Excellence (NICE). (2018). *Chronic heart failure in adults: Diagnosis and management*. Retrieved from: <https://www.nice.org.uk/guidance/ng106>
10. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. (2022). Yurak-qon tomir kasalliklarini erta aniqlash va profilaktika qilish bo'yicha uslubiy qo'llanma. Toshkent.